

9. Управление инновациями: [учебник для бакалавров] / В.П. Баранчев, Н.П. Масленникова, В.М. Мишин; 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт, 2014. – 711 с.
10. Поляков В.В. Мониторинг инновационных процессов в научно-технической сфере / В.В. Поляков // Инновации. – 2003. – № 5 (79). – С. 3.
11. Суровушкина Е.Н. Сущность и методы оценки инновационной активности организации / Е.Н. Суровушкина // Экономические науки. – 2014. – № 4 (113). – С. 78–81.
12. Ерохина Е.В. Инновационная активность региона: проблемы, оценка и возможности стимулирования / Е.В. Ерохина // Общество: политика, экономика, право. – 2015. – № 2. – С. 22–28.
13. Чернова А.С. Сущность инновационной активности предприятий / А.С. Чернова // Молодой учёный. – 2015. – № 1. – С. 311–312.
14. Посталюк М.П. Влияние разных факторов экономической системы на инновационные отношения в конкурентной среде / М.П. Посталюк // Проблемы современной экономики. – 2005. – № 3 (15).
15. Маклашина Л.Р. Факторы, влияющие на развитие инновационной деятельности предприятий индустрии туризма / Л.Р. Маклашина // Креативная экономика. – 2012. – № 5 (65). – С. 116–120.
16. Авдоница С.Г. Факторы инновационной активности предприятия / С.Г. Авдоница // Экономические науки. – 2010. – № 6 (67).
17. Howe J. The Rise of Crowdsourcing. – WIRED, 2006 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wired.com/wired/archive/14.06/crowds.htm>.
18. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pro-spo.ru/freelance/3289-cto-takoe-kraudsorsing>.

УДК 339.13:658.5

Воронюк Т.А.
аспірант*Буковинського державного фінансово-економічного університету*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті проаналізовано проблеми забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах реалізації європейського вектору інтеграції. Вивчено основні тенденції діяльності промислових підприємств України та здійснено загальну оцінку їх місця на міжнародному ринку. Виокремлено негативні риси, які утримують їх подальший розвиток та знижують конкурентні позиції у світовому економічному просторі.

Ключові слова: конкурентоспроможність, підприємство, інновації, промисловість, глобалізація, євроінтеграція.

Voronjuk T.A. ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ И ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье проанализированы проблемы обеспечения конкурентоспособности отечественных предприятий в условиях реализации европейского вектора интеграции. Изучены основные тенденции деятельности промышленных предприятий Украины и осуществлена общая оценка места украинских предприятий на международном рынке. Обозначены негативные черты, которые удерживают дальнейшее развитие и снижают конкурентные позиции в мировом экономическом пространстве.

Ключевые слова: конкурентоспособность, предприятие, инновации, промышленность, глобализация, евроинтеграция.

Voronjuk T.A. THE PROBLEMS CONNECTED WITH PROVIDING THE COMPETITIVE ABILITIES OF THE INDUSTRIAL ENTERPRISES IN UKRAINE THROUGH THE CONTEXT OF GLOBALIZATION AND INTEGRATION

In the article there are analyzed the problems of supporting the competition abilities of the national enterprises during the European integration option realization. There are reviewed the main tendencies typical for the industrial enterprises in Ukraine, as well as there has been performed the general evaluation of their range in the international market. There have also been outlined the drawbacks preventing the enterprises from further development and reducing their competitive rating in the economy-based world context.

Keywords: competitiveness, enterprise, innovation, industry, globalization, European integration.

Постановка проблеми. Сьогодні диктує нові умови та правила ведення бізнесу. На шляху до європейського цивілізованого суспільства Україна зіштовхнулася з проблемою забезпечення вітчизняних виробників конкурентними перевагами на світовій арені. Політична та економічна криза, розрив довготривалих економічних відносин призвели до економічного занепаду і породжують необхідність чіткого окреслення проблем досягнення конкурентоспроможності промисловими підприємствами України, в результаті вирішення яких стане можливим виведення українського виробництва на якісно новий рівень. Нинішній стан промислового виробництва в Україні не співвідносний з європейським, що спонукає до пошуку адекватних шляхів і дієвих заходів, здатних забезпечити підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах присвячено низку наукових

праць вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких: О. Дикань, Я. Ромусік, Ю. Свердлова, К. Нерода-Березка, Н. Фарафонова, Х. Урбанцова, Р. Аткінсон [1–7]. Цими науковцями сформульовано напрями забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах глобалізації, досліджено досвід світових підприємств у підтримці рівня розвитку власних виробництв, розкрито проблеми оцінювання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку та визначено чинники впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємств України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень даного напрямку, сьогочасні реалії функціонування вітчизняних промислових підприємств потребують подальших досліджень і пошуку шляхів підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

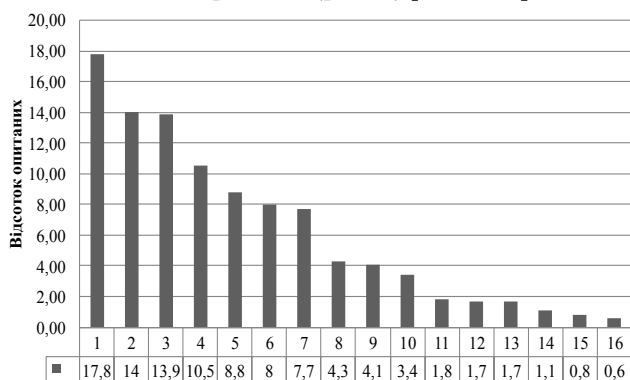
Мета статті полягає в оцінці місця українських підприємств на світовому ринку та виокремленні

проблемних факторів, які перешкоджають зростанню конкурентоспроможності вітчизняних виробників в умовах глобалізації та євроінтеграції.

Вклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи динамічні процеси інтеграції нашої країни до світового економічного простору, необхідною умовою є формування господарських одиниць, які б мали можливість виробляти конкурентоспроможну продукцію відповідно до міжнародних стандартів і бути конкурентоспроможними на світовому ринку.

За даними глобального звіту з конкурентоспроможності, у 2014 р. Україна перемістилася з 84-го (2013 р.) на 76-те місце. Проте в 2015 р. знову опустилася в рейтингу на три позиції [8, с. 354; 9, с. 372]. Такі тенденції є загрозливими для економіки країни і потребують виявлення проблемних моментів. Україна продовжує суттєво відставати від провідних економік світу, що здебільшого спричинено низкою макроекономічних факторів. Відсутність платформи для структурної перебудови економіки та стабільного розвитку промислових підприємств, недосконалість інституційного забезпечення, економічна та політична нестабільність, критично високий рівень інфляції унеможливили ведення ефективного та конкурентного бізнесу на території країни.

Упорядниками глобального звіту з конкурентоспроможності було проведено дослідження, результати якого відображають бачення українських підприємців щодо факторів, які вкрай негативно впливають на діяльність та конкурентоспроможність вітчизняних підприємств (рис. 1) [9, с. 372].

1 – корупція; 2 – політична нестабільність; 3 – обмежений доступ до фінансування; 4 – урядова нестабільність, державні перевороти; 5 – бюрократія; 6 – інфляція; 7 – високі податкові ставки; 8 – складні податкові правила; 9 – валютна політика; 10 – неефективні норми трудового законодавства; 11 – недостатній потенціал для інновацій; 12 – високий рівень злочинності; 13 – недостатня забезпеченість інфраструктурою; 14 – слабка система охорони здоров'я; 15 – брак освіченої робочої сили; 16 – відсутність трудової етики у вітчизняних працівників.

Рис. 1. Проблемні фактори ведення бізнесу в Україні, %

Джерело: [9, с. 372]

Найбільший відсоток респондентів головною перешкодою на шляху до побудови конкурентоспроможного бізнесу вважають корупцію, значна частина опитаних – політичну нестабільність, відсутність фінансування, складну податкову та валютну політику, інфляційні процеси.

З огляду на зазначене, найбільшу відповідальність за конкурентну діяльність вітчизняних виробників несе держава, забезпечуючи на макроекономічному рівні стабільність та створюючи сприятливі умови для розвитку бізнесу.

Так, за даними Державної служби статистики України, протягом останніх п'яти років (2011–2015 рр.) обсяг реалізації промислової продукції вітчизняними підприємствами коливався в межах від 1 200 000 до 1 500 000 млн. грн. (рис. 2) [10].

Незважаючи на вплив низки негативних чинників, обсяг промислового виробництва у вартісному вимірі в 2015 р. суттєво зріс. Це свідчить про інтенсивну діяльність виробників, спрямовану на утримання конкурентної позиції та місця на ринку.

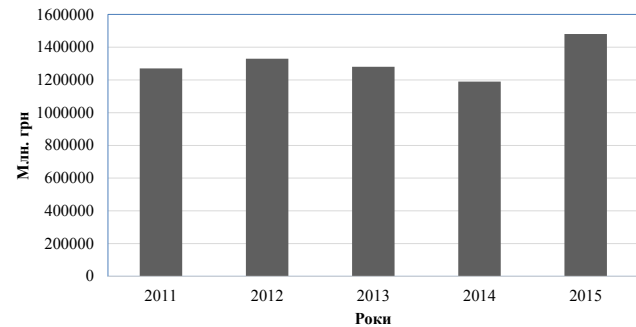

Рис. 2. Обсяг реалізованої промислової продукції за період з 2011 по 2015 р., млн. грн.

Джерело: [10]

Однак відомо, що сьогодні для досягнення конкурентоспроможності недостатньо просто нарощувати обсяги виробництва. Науковці зазначають, що XXI ст. базується на знаннях, інформації та інноваційній економіці. Успіх підприємства залежить від знань, досвіду, креативної діяльності та кваліфікації працівників. При цьому акцент робиться на безперервному навчанні, розвитку та дослідженнях [7, с. 72].

Наукові дослідження показують, що за сучасних умов саме освіта працівників та інноваційний потенціал лежать в основі економічного розвитку. Людський капітал уможлиблює адаптацію економіки та окремих підприємств до умов глобалізації, здійснення інновацій та досягнення високого рівня розвитку національної економіки. Продукція, що створюється людьми, які генерують нові ідеї, вирішує проблему забезпечення економіки унікальними невідтворювальними ресурсами, товарами та послугами. Науковці методом розрахунку кореляційної залежності між Індексом глобальної конкурентоспроможності та складовими елементами людського капіталу довели, що від якості людського капіталу значною мірою залежить розвиток економіки і конкурентоспроможності країни [4, с. 13–14].

Згідно з результатами глобального звіту з конкурентоспроможності, за рівнем освіченості населення Україна в 2015–2016 рр. не тільки утримує високі позиції, а й демонструє позитивну динаміку (2014–2015 рр. – 40, 2015–2016 рр. – 34), [8, с. 13; 9, с. 19]. Проте сьогодні на більшості промислових підприємств наявний дефіцит трудових ресурсів відповідної кваліфікації та спеціалізації. За останні роки спостерігається тенденція до зменшення чисельності працівників, зайнятих у промисловому виробництві [10]. Такі явища частково спричинені незадовільними умовами та оплатою праці, використанням застарілих прийомів та методів праці.

За даних умов підприємці спільно з державою мають створити умови для попередження незайнятості освіченого населення та відтоку висококваліфікованих кадрів за межі країни, адже саме такі

працівники забезпечують створення та розвиток інноваційного потенціалу. Підприємствам та навчальним закладам необхідно розробляти механізми взаємодії у сфері практичного навчання та стажування майбутніх спеціалістів.

У сучасному міжнародному оточенні здатність компаній до технологічних нововведень, інновацій стає основним джерелом конкурентоспроможності. Підприємствам необхідно відновлювати свою матеріально-технічну базу на інноваційній основі, тому що в умовах глобалізації саме інноваційний тип поведінки суб'єкта підприємницької діяльності є засобом забезпечення виживання і функціонування ринку. Важливим є поглиблення потенціалу промислово-технологічної переробки та створення умов для вдосконалення відтворювальної структури промисловості за технологічними укладами вищого рівня [2, с. 57; 3, с. 53; 5, с. 221].

За рівнем інноваційності економіка України в 2015–2016 рр. посіла 54-те місце. Цей показник значно вищий, аніж показники минулих років (у 2014–2015 рр. – 80-те місце), що свідчить про позитивні зрушення в інноваційній діяльності країни [8; 9]. Проте в промисловості інноваційне середовище залишається несприятливим (рис. 3).

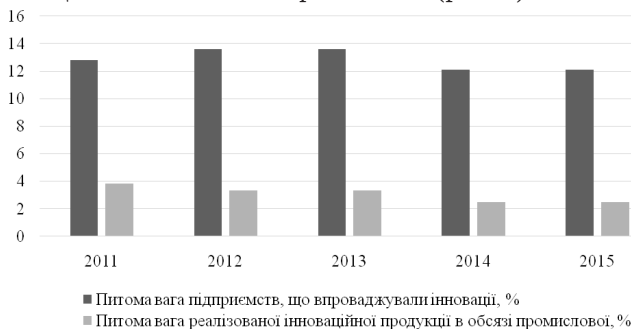

Рис. 3. Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, та питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової в період 2011–2015 рр., %

Джерело: [10]

За період з 2011 по 2015 р. зменшилась кількість організацій, які виконують наукові дослідження та розробки. Разом із тим спостерігається скорочення питомої ваги підприємств, що впроваджували інновації, та питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової (рис. 3).

Аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності показує, що основним джерелом є власні кошти, частка яких у структурі джерел фінансування в 2014 р. становила 85%, у 2013 р. – 73%. Частка фінансування з державного бюджету становить 0,04% і 0,003% відповідно [10].

Інертне ставлення держави до запровадження інновацій негативно позначається на конкурентоспроможності українських підприємств. Через дефіцит власних коштів, які виступають основним джерелом фінансування інновацій, інноваційна політика фірм носить короткостроковий характер і не має стратегічної перспективи, яка б визначала основи даної політики зі встановленням конкретних напрямів розвитку інноваційної діяльності підприємства.

Державна участь у створенні сприятливого інноваційного клімату може полягати в прямому фінан-

суванні різних ініціатив, чи у застосуванні непрямих інструментів регулювання. Проблема полягає в тому, що сьогоднію активною фінансовою підтримкою держави не користуються заходи з розвитку інноваційної інфраструктури або стимулювання інноваційної діяльності на мікрорівні. Своєю чергою, використання непрямих заходів не забезпечує створення сприятливих умов для розвитку партнерських відносин між наукою та бізнесом, між дрібними інноваційними підприємствами та промисловістю.

Висновки. Таким чином, у сучасних умовах суспільної та економічної інтеграції перед промисловими підприємствами України виникає чимало проблем, які перешкоджають успішному їх функціонуванню на світовому ринку. На макрорівні – неадекватність інституційного забезпечення, політична та економічна нестабільність, корупція, складна податкова політика тощо. На мікрорівні – низький рівень інноваційного потенціалу.

Основним джерелом забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародному ринку повинні стати комплексні заходи, спрямовані на підвищення інноваційної активності, впровадження сучасних моделей управління виробництвом, розвиток кадрового потенціалу, сприяння розгортанню новітніх інформаційно-комунікативних технологій, які є рушійною силою глобалізаційних трансформацій, стимулювання виробництва нової наукоємної високо-технологічної продукції, здатної витримати жорсткі умови конкуренції на європейському ринку.

Перспективним напрямом подальших досліджень є інноваційна складова потенціалу підприємств та проблеми невідповідності вітчизняних стандартів якості європейським, що ускладнює вихід фірм на нові ринки та перешкоджає досягненню ними конкурентоспроможності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дикань О.В. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах євроінтеграції / О.В. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 47. – С. 77–82.
2. Нерода-Березка К.В. Чинники впливу на міжнародну конкурентоспроможність продукції підприємства в Україні / К.В. Нерода-Березка // Економіка і управління. – 2011. – № 2. – С. 55–61.
3. Ромусік Я.В. Конкурентоспроможність промисловості України: стан та засоби підвищення / Я.В. Ромусік // Економіка промисловості. – 2010. – № 4. – С. 53–60.
4. Свердлова Ю.О. Вплив розвитку людського капіталу на конкурентоспроможність економіки Європейського Союзу / Ю.О. Свердлова // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 7-8 (2). – С. 12–15.
5. Фарафонова Н.В. Основні чинники впливу на конкурентоспроможність підприємств в умовах глобалізації / Н.В. Фарафонова // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8 (134). – С. 219–225.
6. Robert D. Atkinson. Competitiveness, Innovation and Productivity / Robert D. Atkinson // The Information Technology & Innovation Foundation. – August, 2013. – P. 2–7.
7. Urbancova Hana. Competitive Advantage Achievement through Innovation and Knowledge / Urbancova Hana // Journal of Competitiveness. – March, 2013. – Vol. 5, Issue 1. – P. 82–96.
8. The Global Competitiveness Report 2015-2016 / Klaus Schwab, Xavier Sala-i-Martin, Richard Samans, Jennifer Blanke. – Geneva: World Economic Forum, 2015. – 403 p.
9. The Global Competitiveness Report 2014-2015 / Klaus Schwab, Xavier Sala-i-Martin, Espen Barth Eide, Jennifer Blanke. – Geneva: World Economic Forum, 2014. – 565 p.
10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.